

ВИШЊА КОСОВИЋ

СКИТНИЦА

Висока цивилизација је када је на улицама све мање паса луталица, све више филозофа и умјетника скитница, а међу елитом повећава се број непогрешивих. Ја то знам, али тешко је то рећи четкицом, линијом и бојом.

Ево, Сена и даље тече, мирно и равнодушно, омеђена уређењем обалом као оклопом...

Зову ме Жан, овдје у Паризу, испод сенских мостова. Рођен сам тамо гдје се не само историја већ и легенде и бајке исписују крвљу. Зато су ми дали име Јован, по крви Св. Јована Крститеља. У Прагу, тамо гдје је и почело моје лутање, звали су ме Јан. Ја, у ствари, не лутам. Ја само трагам за ритмом својих и туђих корака. Највише се плашим непогрешивих људи. Непогрешиви људи су као уклето мјеста; хладни, мрачни и застрашујући. Њихов поглед је мач, њихов осмијех је разорни подсмјех. Они не виде јасно ни себе ни друге. У њиховом присуству замире радост, јер радости нема без права на грешку, без њене омамљујуће неизбјежности, али и жеље да се грешка опрости и надигра. Кораци непогрешивог човјека у ритму су посмртног марша.

Постао сам скитница убрзо пошто ми је за директора фирме у којој сам радио дошао један непогрешиви. До тада сам био тихи сликар, дизајнер у служби за маркетинг. Послије првог рапорта разговора, а сваки разговор са непогрешивим био је у форми примања наређења за следећи посао, и давања рапорта за претходни, рекао сам му: Ви непогрешиви вјесници сте службеници и лакеји смрти. Рекао сам му и отишао. Он је написао отказ са дијагнозом: ОПАСАН И НЕПОУЗДАН! УДАЉИТИ ГА ОД ЉУДИ, ПИТОМИХ ЖИВОТИЊА И СВАКОГ МАТЕРИЈАЛНОГ ДОБРА! Као одговор, ја сам му препорученом поштом послао исјечак из новина у којима

је била портретна карикатура његовог лица, за коју сам добио прву награду на конкурс у Паризу. Испод портрета карикатуре писало је: *Непогрешиви су њу!*

Од тада бјехим од свог имена и од непогрешивог. Уз пут одгонетам замршене кораке, и своје и туђе, а други, устаљеног корака, називају ме скитницом. У ритму наших корака истрајно пулсира сва наша нарав; наш карактер, наше жеље и наше зебње, наше слабости и наше илузије... Само, тешко је ишчитавати тај ритам.

На Карловом мосту¹ пребројавао сам исповједне кораке Ивана Непомука,² којима је штитио обје обале Влтаве, од поплава и краљевог гњева. Онда су ме културно протјерали. Сумњиви су им били моји трагалачки кораци и трошна сликарска торба.

По пространој Русији замрсили су ми се кораци, док сам тумарао за царским стопама и бољарским и мужичким стазама. Поцрвењеле су ми ноге до кољена и сликарске руке до лаката од Руског Крвавог Октобра.³ На Пушкиновом гробу, безуспјешно, борио сам се са орлом који је већ одавно искључвао утробу Прометеју,⁴ па се сада храни стиховима, сликарским валерима и умјетничким немиром. Пред *Тројицом* и *Бојородицом* Андреја Рубљова⁵ почела је да дрхти моја сликарска рука.

На портрету Петра Великог,⁶ реформатора и европејца, уз оштар и чист западњачки поглед, поткрала ми се неуредна брада мужика, од самог Петра оштро забрањена. Неопростив гријех, и за царску, и за нову Русију, и рекли су ми одлучно ЊЕТ.

У Риму сам везивао у сликарски чвор све путеве који воде у вјечити Рим, и тако мирисао Микеланђелов зној. Под Таваницом Сикстинске капеле⁷ удисао сам, сликарском бојом и мразом већ

¹ Карлов мост је најљепши и најстарији мост у Прагу, на ријечи Влтави. Подигао га је, средином четрнаестог вијека, краљ Карло IV.

² Иван Непомук је чешки светитељ из 14. вијека. Сматрају га великим заштитником Прага, и цијеле Чешке. У 17. вијеку Чеси су му подигли кип на Карловом мосту.

³ Октобарска револуција, изведена у Русији 1917.

⁴ Прометеј је старогрчки бог који је, по предању, украо ватру са Олимпа и даровао је људима. (Ватра је овдје симбол духовног просвјетљења.) Олимпски богови су га казнили тако што су га приковали за Кавказ, гдје му је орао, свакога дана, кљуцао утробу. Ослободио га је старогрчки херој Херакло.

⁵ Андреј Рубљов (1360–1430) био је руски иконописац и један од највећих иконописаца свих времена. Канонизован је као светитељ 1988. *Тројица* и *Бојородица* су његове најпознатије иконе.

⁶ Петар I Алексејевич или Петар Велики (1672–1725) био је руски цар и реформатор. Отворио је Русију према Европи. Између осталог, наредио је мужицима да обавезно брију браде.

⁷ Таваница Сикстинске капеле у Риму Микеланђелово је ремек-дјело и једна од најзначајнијих сликарских композиција ренесансе. На таваници доминира мотив Страшног суда.

начетим плућима, снагу пакла и Страшнога суда. На моју слику *Свешће сџолице* излио се један давно угашени вулкан, док сам напуштао Рим као непожељан гост.

Кроз Њемачку сам ишао за пораженим корацима и именом Лужичких Срба,⁸ вођен пјесничким поклицима Гетеа⁹ и Хајнеа.¹⁰ Удаљили су ме најљубазније. Није им се допала фигурација, нити колорит и боја пути на Бизмарковом¹¹ лицу, моје слике *Бизмарков ѿорѿреѿ и сви будући фирери*.

У Белгији су ми се најсрдачније захвалили на посјети, и констатовали да нисам на висини глобалистичког задатка. Валери мог Брисела недопустиво су пригушени. Допустио сам да падне и превише сјенке на савремену и раскошном свјетлошћу окупану престоницу ЕУ.

И ето, поново сам у Паризу, али овај пут не као лауреат, већ као скитница. У десном цепу увијек носим камен. То није обични камен, већ онај завичајни, из мајдана који је отворио мој пра-пра-пра-пра чукун дједа, када је тражио камен темељац за град на мору, основан повељом и владарским инатом краља Твртка. Тај камен лијечи од равнодушја и од непогрешивости оне који су забравили да се стиде. На њему је филигрански ситно, дрвеним писменима уклесано: „Стид је снага и привилегија човјека.”

Херцег Нови

⁸ Лужички Срби, древни западнословенски народ који је углавном, живећи на њемачким просторима, кроз вјекове асимилован. Данас их има око 60.000. Живе у Њемачкој, а највише у крају који је познат као Лужица. Једна су од четири признате националне мањине у Њемачкој.

⁹ Јохан Волфганг фон Гете (1749–1832) један је од најзначајнијих људи њемачког духа свих времена. Био је писац, политичар, пјесник, научник и филозоф.

¹⁰ Кристијан Јохан Хајнрих Хајне (1797–1856) један је од највећих њемачких пјесника.

¹¹ Ото Едуард Леополд фон Бизмарк-Шенхаузен (1815–1898) је изузетном политичком, војном и стратешком виспреношћу ујединио њемачке државице у Њемачко царство, основано 1871, с Вилхелмом I Хоенцолерном као царем. После уједињења Бизмарк је постао први канцелар (1871–1890) Њемачког царства.